

Alternatieve voedergewassen komen meer in beeld door eisen omtrent eiwit van eigen land en maatregelen binnen het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Binnen het GLB zijn er subsidies voor eiwitteelten, maar voor sommige boeren is er ook de plicht om een derde gewas te telen. Hoe gaat het telen van zulke voedergewassen in zijn werk? Veeveelt zoomt in deze serie in op de teelt van alternatieve voedergewassen.

deel 1 veldbonen
deel 2 voederbieten
deel 3 sorghum
deel 4 luzerne

Stikstoffixerende luzerne geeft prik in de pens

Luzerne is als vlinderbloemige in staat om stikstof vanuit de lucht vast te leggen en kan goed tegen droogte. Als ruwvoer is luzerne een goede eiwitbron met veel structuur die de pens van de nodige prik voorziet.

TEKST GRIETJE DE VRIES

Hoog in de lijst met interessante teelten staan de gewassen die zelf in staat zijn stikstof vast te leggen. Zo ook luzerne. Luzerne is een plant met een stevige stengel, fijne bladeren en bij bloei met een paarse bloem bovenin. Het is een vlinderbloemig gewas dat geen stikstofbemesting nodig heeft en door een diepe worteling goed tegen droogte kan.

‘Luzerne heeft een aantal kenmerken die het een interessant gewas maken voor melkveehouders. Bovenaan staat door de huidige hoge prijzen het besparen van meststoffen, maar ook als veevoeder doet luzerne het niet slecht’, vertelt Eddy Decaesteker, adviseur melkveehouderij bij Inagro. ‘Als eiwitbron is luzerne al vergelijkbaar met een erg goede graskuil en ook wat betreft de opbrengst kan luzerne goed meekomen.’ En ook handig: luzerne is een meerjarige plant, wat inhoudt dat de zaaikosten in theo-

rie verdeeld kunnen worden over drie, vier of misschien zelfs wel vijf jaar. Mits de plant goed wordt onderhouden.

Ondiep zaaien, diep wortelen

Onderhouden is natuurlijk stap twee, het zaaiproces moet eerst goed slagen. Zaaien kan het best in het voorjaar, rond eind maart of begin april. In het najaar is zaaien tot half september ook mogelijk, maar liever in augustus. ‘Het beste zaaimoment hangt af van het ras dat je zaait. Zo heb je rassen die een langer groeiseizoen hebben maar minder winterhard zijn, en winterharde rassen die je minder vaak kunt maaien’, vertelt Tom Niehof, productmanager voedergewassen bij Barenbrug.

De variant met het lange groeiseizoen kan in het najaar nog opstarten, terwijl de meer winterharde rassen beter in het voorjaar gezaaid kunnen worden. ‘Zaaien doe je het best op percelen met kalkhoudende grond, luzerne vraagt om een pH van minimaal 6. En ga voor een niet al te onkruidgevoelig perceel omdat er weinig mogelijkheden in gewasbescherming zijn. Het liefst begin je de teelt dus zo schoon mogelijk’, aldus Niehof.

Als zaaibedvoorbereiding adviseert hij een rundveedrijfmestgift van 25 kuub, voor een goede fosfor- en kaliumvoorraad. Het zaad hoeft vervolgens niet diep de grond in, een centimeter diepte is genoeg. ‘De plant wortelt wel diep, wat ook een voordeel is van luzerne. Het gewas kan vrij goed tegen droogte, wat steeds vaker een belangrijke eigenschap is bij een teelt.’

Als de luzerne genoeg is gegroeid, kan het gemaaid wor-

vem* **722 vem/kg ds**
ruw eiwit* **170 g/kg ds**
dve* **38 g/kg ds**
oeb* **83 g/kg ds**

vcos* **66,5 procent**
suiker* **36 g/kg ds**
areaal Nederland** **7320 hectare**
areaal Vlaanderen*** **1300 hectare**

* bron: voederwaardegegevens Eurofins Agro (2021)
** bron: CBS
*** bron: departement Landbouw

den. 'Het is echt een maaigewas, je kunt – op een paar typen uitgezonderd – niet in luzerne weiden. Voor het maaimoment is het belangrijk om de bloemen in de gaten te houden. Van de vroege tot volledige bloei daalt de verteerbaarheid van luzerne 1 procent per dag door verhouting', laat Niehof weten.

Maaien bij begin van de bloei

Om de beste voederwaarde van het luzerneperceel te halen is het volgens Niehof zaak te maaien op het moment dat 10 procent van de planten in bloei staat. 'Voor een maximale kwaliteit zou je zelfs maaien voordat de bloei echt start, maar daarmee put je de plant wel uit. Daarom wordt geadviseerd om de planten minstens één keer te laten bloeien, in de tweede helft van het seizoen, zodat er genoeg reserves worden opgeslagen in de wortels', aldus Niehof. Het maaimoment is cruciaal en kan bij de meeste rassen vier tot vijf keer per jaar, vertelt Niehof verder. 'De laatste maaibeurt moet je goed timen, want de plant moet met voldoende reserve de winter in gaan. Om die reden wordt afgeraden om in het najaar vaak te maaien.'

Na het maaien kan de luzerne op verschillende manieren bewaard worden. Zo zijn er veehouders die luzerne gelijktijdig met gras inkuilen, maar het kan natuurlijk ook op zichzelf ingekuild worden in bijvoorbeeld balen. Daarnaast kan luzerne naar de grasdrogerij gebracht worden. Voor alle manieren van verwerking is het belangrijk om voorzichtig om te gaan met de gemaaide luzerne. 'Het blad van de luzerne is erg fijn en kwetsbaar, maar bevat een groot deel van het eiwit. Ga dus na het maaien niet schudden, dan raak je het blad kwijt. Vaak maai je het gewas op een zwad, dat werkt goed', aldus Niehof.

Ook volgens Decaesteker van Inagro is het belangrijk om het gemaaide product niet te veel te bewerken. 'Het lastige van luzerne is de stengel. De blaadjes moet je echt benutten, anders heb je stroteelt en niet het eiwit dat luzerne juist interessant maakt als veevoeder.'

Sturen met luzerne

Voor sturing in het rantsoen is het volgens Decaesteker handiger om de luzerne niet gezamenlijk met het gras in te kuilen. 'Veel is er van het product niet nodig, met 2 tot 4 kg droge stof benut je voldoende, maar een beetje luzerne in het rantsoen kan wel een mooie troef spelen in de vertering van het gehele rantsoen', is Decaesteker van mening. Op papier is luzerne geen product waarmee je te veel graskuil wilt vervangen, want waar luzerne met 170 ruw eiwit goed meekomt met graskuil, laat het op energieniveau wat liggen. 'De meeste uitslagen komen vanwege de voederwaarderingsmethode niet boven de 720 vem, terwijl een graskuil gewoonlijk boven de 900 uitkomt. Toch zie je in de praktijk dat luzerne echt een plus kan geven in het rantsoen. Dat komt door de prik in luzerne. Het is wat extra proviand voor de pensmicroben, wat de vertering van de andere rantsoenonderdelen ook ten goede komt. Een paar kilogrammen luzerne kan dus mooi als sturingsmiddel ingezet worden.'

Luzerne verbouwen is volgens Decaesteker vooral interessant wanneer er voornamelijk energierijke producten in het rantsoen gaan en er relatief weinig grasland is. 'Vergeleken met mais is de teelt een stuk goedkoper, vooral als je de huidige meststoffenprijzen meerekent. Het stikstoffixerende vermogen van luzerne maakt wat dat betreft wel gelukkig.' |

Jo Vandamme: 'De luzerne kunnen we jaarlijks vier keer maaien voor 12 tot 14 ton droge stof per hectare'

Ervaring met luzerne verbouwen heeft Jo Vandamme, melkveehouder in Bredene, al meer dan twintig jaar. Op 2,5 hectare wordt er luzerne geteeld. 'We hebben voor luzerne gekozen omdat het een vlinderbloemige is en dus weinig stikstof nodig heeft. Daarnaast is het gewas goed voor de bodemstructuur en kan ik na de luzerne twee jaar mais telen zonder kunstmestgift', aldus Vandamme, die in totaal 60 stuks melkvee heeft. Jaarlijks levert de luzerne 12 tot 14 ton droge stof op per hectare. 'De luzerne houdt het hier twee tot vier jaar vol en meestal kunnen we jaarlijks vier keer maaien.' De teelt is vooral lastig wanneer deze op

natte grond plaatsvindt, ervaart Vandamme. 'Hier op de zware, kalkrijke poldergrond gaat het goed, maar de maaisnede van afgelopen najaar heeft wel rijsporen achtergelaten. Natte omstandigheden maken het lastig bewerken, maar ook onkruidbestrijding is een uitdaging bij de teelt.' Na het maaien gaat de luzerne in balen met een extra laag plastic om te voorkomen dat de stengels er gaten in prikken. In het rantsoen gaat vervolgens 2,5 tot 3 kg luzerne. Het rantsoen bestaat verder voornamelijk uit 60 procent mais en 40 procent gras. 'De koeien eten de luzerne heel graag en krijgen zo een goede structuur- en eiwitbron binnen.'